

TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA BADIY IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

Jamoldinov Bahtiyor Shaxobidinovich

Respublika ixtisoslashtirilgan dizayn maktabi
Kasbiy ta'lim ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10574524>

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada tasviriy san'atining rivojlanishi, xususan milliy o'zlikni anglash, ko'p asrlik an'ana va urf odatlar, din va adabiyotni yoritishdagi o'rni, san'at ta'limi orqali turli yo'nalishlarni rivojlantirish masalalari yoritilgan. Milliy maktablarning o'ziga xos xususiyatlarini, ularning shakllanishi va rivojlanishini madaniyatlar integratsiyasi sharoitida o'rganish zamonaviy san'at tarixining eng muxim vazifalaridan biri ekanligi aks ettirilgan.*

***Kalit so'zlar:** integratsiya, madaniyat, uzluksiz, tasviriy san'at, badiiy jarayon, milliy an'analar, ijodiy metod.*

DEVELOPMENT OF ARTISTIC CREATIVITY IN FINE ARTS LESSONS

***Abstract.** This article describes the development of fine art, in particular, the understanding of national identity, its role in the illumination of centuries-old traditions and customs, religion and literature, and the development of various directions through art education. It is reflected that the study of the specific characteristics of national schools, their formation and development in the context of cultural integration is one of the most important tasks of modern art history.*

***Key words:** integration, culture, continuity, fine art, artistic process, national traditions, creative method.*

РАЗВИТИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТВОРЧЕСТВА НА УРОКАХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

***Аннотация.** В данной статье описывается развитие изобразительного искусства, в частности, осмысление национальной самобытности, его роль в освещении многовековых традиций и обычаев, религии и литературы, а также развитие различных направлений посредством художественного образования. Отражено, что изучение особенностей национальных школ, их становления и развития в условиях культурной интеграции является одной из важнейших задач современного искусствоведения.*

***Ключевые слова:** интеграция, культура, преемственность, изобразительное искусство, художественный процесс, национальные традиции, творческий метод.*

San'at milliylikka asoslanadi, ayni paytda ezgulik, olijanoblik, do'stlik, hamjihatlik, ma'naviy yetuklik kabi umuminsoniy g'oyalarni targ'ib etadi. Yurtimizga chetdan kirib kelayotgan barcha asarni ham san'at deb qabul qilish noto'g'ri. Bugungi globallashuv jarayonida, tezkor axborotlashuv davrida yoshlarni oqni qoradan, yaxshini yomondan farqlay olishga o'rgatish zimmamizdagi asosiy vazifalardandir. Mustaqillik yillaridagi xalqaro integratsiya O'zbekiston san'atini jahondagi badiiy jarayonlarga qo'shilishiga, yangi tendensiyalar bilan uyg'unlashuviga olib keldi. Mamlakat san'atida xorij innovatsiyalari, modernizm oqimlari, konseptual san'at yo'nalishlarining zamonaviy ko'rinishlari o'z aksini topa boshladi. Bugungi zamonning dolzarb masalalari bilan bog'liq mazkur ijodiy hodisalar ularni jahon badiiy tajribalari kontekstida tadqiq

etishga undamoqda. Shu jihatdan, mustaqillik davrida O‘zbekiston rangtasvirida rivojlangan yangi tendensiyalar, ularning zamonaviy jarayonlar bilan ijodiy aloqasi, shuningdek, etnomadaniy meros bilan uyg‘unligini tadqiq etish muhimdir.

Akademik tasviriy san‘at G‘arb mamlakatlarida rivojlanganligi sababli, ushbu san‘at bilan shug‘ullanish uchun, yuqori darajadagi ustozlar kabi asarlar yozish uchun ularning bilimlaridan o‘rganamiz. Ularning bilimlarini o‘rganishning eng to‘g‘ri yo‘li, bu ularning asarlaridan nusxa ko‘chirishdir. Akademik maktabda bo‘lajak rassomni tayyorlashda asardan nusxa ko‘chirish darsi qadim zamonlardan beri amalda qo‘llangan va hozirgi kunda ham ta‘lim jarayonining ajralmas qismidir. Shu o‘rinda misol qilib mashxur haykaltarosh Lorenzo Berninining fikrini keltirishimiz mumkin: “Akademiyalarda qadimgi antik dunyo go‘zal haykallarining nusxalari bo‘lishi shart, ushbu san‘at asrlarini yoshlarga chizdirish orqali ularni o‘qitish kerak, ularda go‘zallik fikrini tarbiyalash kerak, agarda o‘qitishning boshidan o‘quvchilarga tabiatdan ishlashga ruxsat bersak, ular keyinchalik go‘zallikni ko‘ra olmaydilar va hech qachon tabiatdan idrok etish qiyin bo‘lgan go‘zal va yuqori darajadagi badiiy asarlar bajara olmaydilar, chunki ular tabiatdagi go‘zallikni seza olishmaydi”

Tasviriy san‘at asarlaridan nusxa ko‘chirish texnikasining taraqqiyot davri bir qancha bosqichlarni bosib o‘tgan. Eng qadimiy nusxa ko‘chirish Antik davrga mansub. Bu erda eslab o‘tishimiz mumkinki, Antik davrda yasalgan deyarli barcha grek haykallari rim haykaltaroshlarining nusxasi orqali bizga tanishdir. Ushbu nusxalar asl haykallardan bir muncha farq qiladi. Faqatgina haykal hajmi yoki biron-bir mayda qismi bilan emas, balki ishlash texnikasi bilan ham farq qiladi. Nusxa ko‘chirish texnikasi taraqqiyotining navbatdagi bosqichi O‘rta asrlarda bo‘lgan. Bu davrda ham nusxa asar bilan asl asarning o‘xshashligi va farqi to‘g‘risidagi fikrlar hozirgi kundagi fikrlarga nisbatan ancha farq qilgan. Faqatgina Renessans davriga kelibgina nusxa ko‘chirish o‘zining yuqori cho‘qqilariga erishdi. Aynan shu davrda Evropa madaniyatida nusxa ko‘chirishning teoretik qonun-qoidalari ishlab chiqildi va nusxa bilan asl asarning mavqelari inobatga olindi. So‘ng yuqori darajadagi badiiy asl rangtasvir va haykaltaroshlik asarlaridan nusxa ko‘chirish rivojlandi. XVII asrga kelib san‘at ihlosmandlarini tasviriy san‘atga o‘qitish maqsadida rassomlar akademiyalari tashkil topdi. Shu tariqa nusxa ko‘chirish amaliyoti akademik ta‘limning ajralmas qismiga aylandi, hamda uning maqsadi tan olingan ustalarning namuna bo‘lgan asarlarini texnika-texnologiyasini o‘rganish va rivojlantirish edi.

Hozirgi kunda Oliy o‘quv yurtida akademik ta‘limning muhim jihatlaridan biri – asarning asl nusxasidan nusxa ko‘chirishdir. Nusxa ko‘chirishning dasturi rangtasvir texnika-texnologiyasini o‘rganish, hamda yuqori darajada professional mahoratni tarbiyalashni o‘z ichiga oladi. Nusxa ko‘chirishdan maqsad asar muallifining ushbu asar ustida ishlash jarayonini, ketma ketligini qaytarishdan hamda rangtasvirning nozik sir-asrorlarini o‘rganishdan iboratdir. Fikrimizcha, nusxa ko‘chirish orqali, rassom, rangtasvir asarini har bir bosqichlarini professional darajada yozish madaniyatini o‘rganadi. Hozirgi kundagi rassom qadimda yashab ijod etgan rassomning asaridan nusxa ko‘chirish orqali u bilan “suxbat” quradi va uning bilimlarini o‘rganadi. Shu tariqa asar muallifi rassomga ustozlik qiladi. Tarixiy portretlar milliy qadriyatlar ifodachisi sifatida rassomning fuqarolik nuqtai nazari hamda milliy merosga munosabatini aks ettirishda o‘z ifodasini topadi, obrazlar va mavzular talqini o‘zgaradi, zero, tarixning tub

burilishlari va ijtimoiy-g'oyaviy evrilishlar paytida zamon qahramonlari borasidagi tasavvurlar o'zgaradi, davr mohiyatini aks ettiruvchi yorqin timsollar yaratilishiga ma'naviy ehtiyoj tug'iladi.

Rangtasvirda nusxa ko'chirishni boshlashdan avval rassom o'z oldiga maqsad ko'yishi kerak. Nusxa ko'chirishni amalga oshirishda nusxasi ko'chirilayotgan asarni va asar muallifini yaxshilab o'rganish kerak. Asar muallifi qaysi davrda yashab ijod etgani, qanday maktabga mansub ekanligi, asar yozishda nimalarga asosan e'tibor berganini, qaysi texnikada asarni yozganini va qaday materiallardan foydalanganligini taxlil qilib o'rganib chiqishi kerak. Rassom bundan tashqari nusxasi ko'chirilayotgan asarni texnologiyasini o'rganishi kerak. Asar qanday matoga ishlangan, asar yozishda ishlatilgan ashyolar to'g'risida ma'lumotga ega bo'lishi va ularni o'rganishi kerak. Rassom nusxa ko'chirish orqali ketma ketlikka, ranglarni qay tarzda mukammal ishlatish mumkinligiga, asarni qaysi joylarini ko'proq ishlash, qaerga urg'u berish va bir rangda ishlab boshqa rangda lessirovka qilib natijaga erishish kabi bilimlarni o'rganishga harakat qiladi. Bundan tashqari rassomning rangtasvir asariga bo'lgan munosabati o'zgaradi va u tarbiyalana boshlaydi. Albatta hamma ham asardan mukammal darajada nusxa ko'chira olmaydi, ammo shunday bo'lgan taqdirda ham ushbu asar va ushbu asar muallifidan ko'plab rangtasvir sirlarini o'rganadi. Asar tugallanmay qolgan holatda ham talaba-rassom ishni qanday to'g'ri olib borish to'g'risidagi bilimlarga ega bo'ladi.

Muxtasar qilib aytganda, nomdor akademik rangtasvir maktablarining namoyondalari asarlaridan nusxa ko'chirish yuqori bilimlarni beradigan, rangtasvir madaniyatini o'rgatadigan, professional darajaga olib chiqadigan hamda mustahkamlaydigan muhim amaliyotdir. Zero, akademik maktabda bo'lajak rassomni tayyorlashda asardan nusxa ko'chirish tarixdan amalda qo'llanilib kelgan va hozirgi kunda ham ta'lim jarayonining ajralmas qismidir.

REFERENCES

1. Ахмедова Н.Р. Живопись Центральный Азии XX века: традиция, самобытность, диалог. – Ташкент: 2004.
2. Ахмедова Н. Художник – эпоха – история. Сан'ат. №2. 2004.
3. Ракитин В. Художественные искания Александра Волкова. Научный, методический и информационный журнал МГК "Вестник МАГК". 2001.
4. Лотман Ю.М. Культура и взрыв. / Лотман Ю.М. Семиосфера. – СПб.: Искусство-СПб., 2004.
5. Зингер Л.С. Очерки теории и истории портрета. Москва. – Изобразительное искусство. – 1986.
6. Хакимов А.А. Искусство Узбекистана: история и современность. – Ташкент, 2010.
7. Pihomovna, M. S. (2022). SIGNIFICANCE AND ROLE OF PEDAGOGICAL CREATIVITY.
8. Pihomovna, M. S. (2021, July). HEALTHY ENVIRONMENT-HEALTHY COMMUNITY. In Archive of Conferences (pp. 62-66).
9. Pihomovna, M. S. (2021). Eco-friendly environment-the foundation of a healthy generation. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(6), 892-895.